

שכר שזכנות [שבוע ב]

[חזרה] שזכן שבזמן שעשה פעולה התכוין לעשותו בחנם

שו"ת חוט שני סימן ב' [1]

משפט הפועלים פרק כו (ד) [2]

Optional נתיבות סימן יב-ה [3]

פתחי חושן שכירות פרק ח [4]

קובץ הישר והטוב ה' [ר'] מנדל שפרן שליט"א [5]

קרוב כשזכן

חוט שני מזוזה עמוד רצג [ר'] נסים קרליץ שליט"א [א] אות יג [6]

משפטי התורה ח"ב סימן לא-ב [7-8]

לא קבע שכרו

שלחן ערוך חו"מ סין שלב סעיף א וש"ך שם ה' [9]

משפט הפועלים פרק ד-ד [10]

אהבת חסד ח"א סוף פרק י' ד"ה ואגב [11]

שזכן ששידך בני זוג משתי ארצות שונות ובאחד משלמין שכר ביוקר ובשני בזול

פתחי תשובה אבן העזר סימן נ' אות ט"ז [12]

שו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סימן נז [13-14]

א נדרשתי

המו' המי הגאון מהר"ר כ"ץ מה דעתי
 אם הזכור נוטל פי שנים בזהב גמור
 שנשטר אם הסטרוט כחוצי' כמו שרגילי' לכוהני' בק"ק
 פרחג שנקלה בגיה מאה ר"ט והלוה מאתי' ויוצטק הלוה
 בזה ליתעלה השותפות ויקה המלוה שנים הריוח וכריוה
 כן יכיה ההפסד ובעבור שכל טורה עמלי ומזוט נוהן לו
 הצדירה לנוה שיוכל לסלקו בדבר קטנ' כל שבוע וכיון שהו'
 שותפות רונה הזכור ליכול פי שנים וזאת השבתי בקילר כי
 לא הלני הזמן להאריך נראה כי מה שהשאלו לזכור לבקש
 כיטוב פי שנים הטעם שכתב בהשנות קולון סי' קמ"ה מה
 שהיה המה שהיה לו בהשפות ביד אחרי' במקומו' אחרים
 חזן מביטו או אפי' מעירו הוא דבר פשוט שחשוב מוחזק
 הלקו שהיה לו בהשפות כאילו היה ליה תחת ידו דפשיטא
 דלא השיב מלוה מה שהצירו מתעסק בשלו שהרי גוף הממון
 שלו עכ"ד והם מובאים בנ"י ובש"ע סי' רע"ה אבל אין
 בדברי' דומי' זה לזה כלל דהתם לא חיירי חלף כשי' מן
 השותפו' בעין כסף וזהו כסף או הוא מקרי מוחזק שהוא
 כאילו תחת ידו וחסי' אם אינו יכול ליתלו כל שעה שירצה
 כעון שחזן אורו ביד המתעסק (ואין המתעסק יכול לסלקו
 בדבר אחר) לזמן והמתעסק נוטל ג"כ חלק בריוח מ"מ כל
 בעסקא הוא בעין והעסקא הוא שכן המורש צעמו ואין
 המתעסק יכול לסלקו בדבר אחר ומקרי מוחזק אבל בענין
 הסטרוט הגזרי' שאין בעסקא בעין כלל ויש רשות ביד
 בלוה לסלקו בזה שירצה האוודאי מלוה מקרי ראוי וראיה
 אע"ג שאין הלוה רשאי להוציאו לזרכו דכא גבי עסקא
 אמרינן בהמקביל להכי קרי ליה עסקא דא"ל להכי יהיבנא
 לך לאעסוקי ב' ולא למשחי' ב' שכתב אפי' גבי פלגא
 ודמלוה וכ"ש לגבי שותפו' מ"מ כיון שביד בלוה לסלקו
 בדברי' אחרי' שאינם מן השותפות כשאר מלוה וראיה לזה
 מדאמרינן בפ' י"ג דף קכ"ה דפריד אביו לרבא מ"ש מעות
 דלאו בני מעות שכן אבואו קרקע נמי לאו האי קרקע
 שכן אבואו וכן בקשה לרב נהמן ואסיקנא דרב נהמן ורבא
 טעמא דבני מערבא קאמרי ולא לא ס"ל הכי אלא אין
 חילק גבי קרקע או מעית אין הזכור נוטל פי שנים
 ומשמע מזה דהא דמסיק רב פפא הלכת'
 אין הזכור נוטל פי שנים במלוה היינו משום טעמי' דאקשי
 אב"י לרבא משום לאו בני מעות שכן אבואו ולאו האי
 קרקע שכן אבואו והך טעמי' שייך נמי בענין הסטרוט
 אשר צפראג ולא אמרי מהר"י קולון אלא כשי' השותפות

בעין דשייך לומר דהני מעלטלי שכן אבואו ויעין מד
 שם בסוגי' ומפני טרדה בהחלף זמן בלימוד לא יכולתי
 להאריך כאשר עס לבני ואם שניתי יודיעני :

ב רגילין

העולם לומר שכן שאמר אהרן לך שידוך
 פלוני בהס' בלי שטר אעפ"כ מהר"י ליתוסקרו
 ואין לזה שורש ועיקר כלל בהלמוד או בשום פוסק ולכן
 אני אומר נשתקק הדבר ולא נאמר אלא איגוהנין לו שטר
 כלל וכנודין הסרסו' או שאר הפועלי' כולם דין אחד להם :

ג מעשה

אירע ששכן אחד כתב לראובן שידוך אי'
 לגיסתו האלמנה והשיב לו ראובן ונגמר
 השידוך ואמר ראובן שהוא ג"כ שדכן כמוהו שהרי מעולם
 לא כתב אל האלמנה שום דבר נ"ל שהדין עם ראובן אג"ל
 דה"ל לשדכן לאחז"י צפירוש שהוא שדכן לבדו ודברים
 שכלב אין דברי' והלא השדכן אינו יכול לתבוע את האלמנ'
 כלל לפי שלא דבר עמה ולא כתב לה כלל וראובן יכול
 להוצעה וה"מ כשהיא אלמנה דעבדא ארעתה דנפס' והיה
 יכול לידר עמה בעצמה ולכן כשכתב לגיסה ה"ל לאחז"י
 אבל אם היסם בתולה ולא היה לה מי שישתדל בעדה רק
 גיסה נ"ל שהוא נחשב לה בעל דבר ולא סרסור וכ"ש האב
 על בנו ואע"פ שהיה אפשר לומר דגם באלמנה לא היה
 יכול לידר עמה בעצמה או לכתוב לה לפי שהיה מחביישה
 בפניו מ"מ המע"ה ועליו דידה רמיא לאחז"י וראובן
 הוא מוחזק שהרי הוא יכול להוצעה ולא השדכן ועוד יש
 לדקדק מאוד בלשון הכתב שאם כתב לראובן שהוא מודיע
 לו שידוך פלוני ולכן אל יעכב בדבר כי הוא שידוך הגון
 נמצא שעשאו לראובן בעל דבר אפשר כי בזה יר השדכן
 על העליונה וצ"ע :

ד התוקע

כפו כדי לקיים המקח נ"ל דיכול לחזור
 בו כל זמן שעסוקין באלוהו ענין דלא
 עדיף מקצין הן לטעם שכתב הרא"ש וז"ל ודוקא בקצין
 הוא שנתנה הכמים זמן לחזרה כי כן דרך לקיים כל דבר
 פחאוס מקיימין אותו בק"ס שלא יחזרו בהם לכן נהנו' לו
 שבות להחזרתו אבל בשאר קצין הגבהה ומשיכה ומסירה
 כסף ושטר וחזקת אין בהם חזרה אחר כדי דבור הן
 למ"ס הג"מ פ"ה ממכירה בשם הר' יונה דדוקא קצין כיון
 דלא החזיק הגוף המקח ולא נחן בו דמי' נהנו' חכמים
 שיע' שהוא בדבר שחזיק דעתו עליו וכנ"ל הלכ' למעשה :
 כ מעשה

סיכם עם מעבידו, ששכר שהוא מקבל כולל בתוכו גם את התנאים והזכויות המגיעים לו עפ"י הדין או המנהג, שאינו יכול לתובעו אח"כ^(ג).

ב. אפילו אם לא סיכם עמו במפורש שיעשה את העבודה בחנם, אלא שעשה פעולה בשבילו ולא תבע שכר, ולאחר זמן תובע ממנו שכר ע"ז. אם ברור שבזמנו עשה את הפעולה בחנם, ורק עכשיו משום איזה סיבה שהיא תובע את שכרו, אין הנהגה חייב לשלם לו^(ד).

עשה פעולה לעצמו ונהנה חברו

ג. עשה אדם עבודה לעצמו, ובדרך אגב גם חברו נהנה מזה, פטור חברו מלשלם לו. אם לא שהיו לו בזה הוצאות מיוחדות עבור חברו^(ה).

מקורות והערות

(ד) רמ"א (סימן רמ"ו סעיף י"ז). והכלל בזה הוא, שצריך להיות "אומדנא דמוכח" שעשה על דעת שיהיה בחנם. ופשוט שכל זה הוא רק לגבי תביעה בבי"ד, אבל העובד עצמו אם ברור לו שעשה את העבודה על דעת שיהיה בחנם, אם הוא יתבע שכר מהמעביד הרי זה גזל גמור, וכ"כ בפתחי חושן (פ"ח הערה ס"ה). דלא אמרינן בזה הדין דמחילה בלב לא הוי מחילה, כיון דכאן הוי בשעת מעשה, והוי כמו שהתנו על זה. ואפילו אם ירצה בעה"ב לתת לו שכר על זה, צריך העובד להודיעו כי התכווין לעשות לו בחנם דאל"כ הוי גזל.

ומצוי שאדם עושה פעולה של תיווך או שידוך וכדו' לחברו על דעת לעשות לו בחנם, ואח"כ נמלך ומבקש ע"ז שכר, ובאמת אסור לו ליטול שכר, וצריך להזהר בזה מאוד.

וראה בפרק כ"ז - העושה פעולה מעצמו (הערה ג-ד) מה שכתבנו עוד בענין זה, בדברים שדרך בני אדם להתחסד זה עם זה, עיי"ש.

(ה) רמ"א (סימן רס"ד סעיף ד'), דאם לא הוציא הוצאות מיוחדות עבור חברו. הו"ל זה

(ג) הארכנו בדברים פשוטים, כדי להוציא מלבם של אנשים המסתמכים על הוראה שישנה בחוקי המדינה, לפיה עובד אינו יכול לוותר על זכויותיו הבסיסיות, ואף אם העובד סיכם במפורש שלא יהיה זכאי לזכויותיו שיש לו עפ"י החוק, תנאו בטל. וטענתם, שמכיון שהכל "כמנהג המדינה", א"כ גם זה שא"א לוותר על זכויות, נכלל בזה. וטעות גמור הוא, דעפ"י דין תורה הדבר ברור, שכל סיכום מפורש בין העובד והמעביד חייבים הצדדים לקיים, דקיי"ל דמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים, ולא תהא כהנת כפונדקית. דאם על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, ק"ו בבשק"ו שיכול להתנות ולוותר על זכויותיו שעפ"י החוק. וכן שמעתי מהגרש"א שטרן שליט"א, ומהגר"נ נוסבוים שליט"א.

ומה שכתבנו בפנים, דכ"ש אם הוסכם ביניהם שהשכר כולל את כל ההטבות, שאינו יכול לתבוע אותם אח"כ. כתבתי כן להוציא מהוראה שישנה בחוקי העבודה, לפיו אי אפשר לסכם על "שכר כולל". והדבר פשוט כנ"ל, דכל דבר שבממון תנאו קיים. והכל כפי המוסכם.

קצות החשבון

[illegible]

מלאכה - הארץ - עמל

(ט) יבולין לחזור. אילו התבט, ולא אמינן מחלה אתה
התבטת. ועפ"י קריין נכנס טעמין טעמין דעס זעמן
צירבה עין טעמין דין פשוט, שיכול לומר היינים העני
אין קיין. והיינו הטעמים (למחלה) (למחלה) כחומר מבוזבז

כחצ הרש"ל דאס אמר המון

[illegible]

קצרת הקציר

אם טוען הבעל דין שלא קבעו עליו זמן
מוכרין לא יחזיק, שמה כחוקין הי

משה ואלה שמות בני ישראל אשר באו מצרימה

[illegible]

0107 035

[illegible]

הצטרף אליה

מסמך ה'תש"ח - בארץ
מסמך ה'תש"ח - בארץ

1994

[illegible]

Excluded (all) Excluded (all)

[illegible]

ALL INFORMATION CONTAINED
HEREIN IS UNCLASSIFIED
DATE 08-11-2010 BY 60322 UCBAW

הנהגתו של המלך, וזו היתה הסיבה העיקרית להפלתו. המלך היה צעיר, חסר ניסיון, וחסר יכולת. הוא לא היה מסוגל להנהיג את הממלכה, ולכן הוחלט להפלתו. המלך היה צעיר, חסר ניסיון, וחסר יכולת. הוא לא היה מסוגל להנהיג את הממלכה, ולכן הוחלט להפלתו.

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - ז' חיי"מ א (א - כז) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 522ה'תשס"ע תכנת אוצר החכמה

סימן קנו כתב שאין ראייה מיורד שלא ברשות, שלא היה עמו ולא היה לו להתנות, או משום שירד ע"ד ליטול כל השבח ולכן לא התנה, אבל כשהיה לפניו, כגון באמר לו דור בחצרי הו"ל להתנות שרוצה שכר, ומדלא התנה מסתמא בחנם נתכוין. וכעין זה כתב בתורה"ד סימן שיז במי שהאכיל את חתנו על שלחנו יותר ממה שפסק עמו, ואח"כ תבע ממנו מה שהאכילו, והעלה שיכול לתבוע, והביא בשם מהרי"ח בשם רבינו אפרים שהאומר לחבירו אכול עמי צריך לשלם לו, ואינו יכול לומר מתנה נתת לי, אא"כ יש אומדנא שמתחלה רצה לתת לו במתנה ואח"כ נולדה מריבה ביניהם ומשום כך תובע ממנו, ודאי פטור מלפרוע, דכיון שמחל פעם אחת שוב אינו יכול לחזור ולתבוע, והביאו הרמ"א בסימן רמו סעיף יז, ועי' קצוה"ח ונתיב"מ שם, וכתב באמרי בינה דיני טור"נ סימן ז שיש חזקה שאין אדם נותן מתנה אא"כ פירש, ויתבאר עוד בע"ה בדיני גניבה, ועי' עוד להלן. ופשוט דכל זה כשעשה מתחלה ע"ד לבקש שכר, אבל אם עשה בתחלה ע"ד מתנה, כ"ש שאינו יכול לחזור ולתבוע שכר, וכ"כ בנתיב"מ סימן יב סק"ה לענין האומר לחבירו דור בחצרי או אכול עמי, שאפילו לדעת הפוסקים שמחילה בלב לא הוי מחילה (עי' דיני הלואה פרק יב), בשעת מעשה ודאי מהני מחשבתו דהוה כהתנו לשם מתנה, עיי"ש, ואפילו כשאין הוכחת אומדנא, אם יודע בעצמו שעשה ע"ד מתנה אסור לו לחזור ולתבוע שכר, ואע"פ שזה מתרצה לתת לו, נראה שצריך להודיעו שמתחלה נתכוין לשם מתנה, ואם בכל זאת יתרצה לתת לו, יכול ליקח בתורת מתנה, ואם לא הודיעו נראה דהוה גזל בידו, מפני שלא נתרצה לתת לו אלא משום שחושב שחייב לו, וגדולה מזו כתב בשו"ת בית יעקב שבמקום שחבירו אינו חייב אלא מדיני שמים, ונתן לו מפני שחושב שחייב לו מדיני אדם, חייב להודיעו, עי' בקצוה"ח סימן עה סק"ד ובמ"ש בזה בדיני הלואה פרק ב הערה עו. ומצוי שאדם עושה פעולה או טובה לחבירו שלא ע"ד לקבל תמורה, כגון שמספר לו דרך אגב על דירה או שידוך, ועושה זאת בתורת ידידות, ואח"כ נמלך ותובע ממנו שכר תווך או שדכנות, ויש להזהר בזה מאד. ועוד נלענ"ד שאף אם לא ידע בשעת מעשה שיכול לתבוע ממנו שכר, ורק אח"כ נודע לו, דלא הוה כמחילה בטעות, דכיון שמתחלה לא נתכוין לשכר, ה"ז כנותן לו מתנה, ודומה לנותן לחבירו מתנה בחשבו שאינו צריך לו, ושוב נודע לו שהיה יכול למכרו או להשתמש בו, שמסברא נראה שאינו יכול לתבוע החזרת המתנה מטעם מתנה בטעות, וכן משמע מדברי הריב"ש סימן תקטו בשם הרמב"ן במשביח שדה וסבור שהוא שלו ונודע לו שהוא של חבירו, אין דינו לגמרי כדין יורד לשדה חבירו, משום שלא ירד על דעת לקבל שכר, ועי' דיני פקדון פרק א הערה יד. ^{# option} ויש לדון בעושה לחבירו פעולה שלא בידיעתו, באופן שברור שיכול לתבוע שכר, אלא שמאיוזו סיבה שהיא אינו רוצה לתבוע ממנו, אבל לא היה בדעתו לעשות בחנם, אם יכול המהנה ליטול מעצמו מנכסי הנהנה כפי שכרו המגיע לו שלא בידיעת הנהנה, ולכאורה נראה להוכיח מהא דסימן שלו סעיף א שהשוכר את הפועל לעשות בשל חבירו יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך, ואף כששכרו לעשות בשלו והראהו בשל חבירו שאינו יכול לומר לו טול וכו', כתב הסמ"ע שם סק"ג שהנ"מ הוא כשאין השבח שוה כדמי השכירות, או לענין חובת תשלומין במזומן, ומשמע שאם השבח שוה כשיעור השכירות והפועל מתרצה בכך, יכול לומר טול מה שעשית בשכרך, והתם איירי כששכרו שלא בידיעת בעל השדה, וא"כ קשה איך יכול השוכר לומר לפועל טול וכו', והרי מיד כשהשביח השדה זכה בעל השדה בשבח, אלא שחייב מדין נהנה, וכי מי הרשהו לשוכר לתת השבח לפועל בלי ידיעת בעל השדה, אלא ע"כ משמע שיכול ליטול השבח שהשביח מבלי ידיעת הנהנה, ואין נראה לחלק בין שוכר פועל לשדה חבירו לבין עושה בעצמו פעולה לטובת חבירו. אלא שעדיין יש לחלק שאפשר שלא נאמר כן אלא בעושה בשדה חבירו ונוטל ממה שעשה, שמכיון שעשה ע"ד ליטול מבעל השדה מה שהנהנו, הרי לא נתכוין להקנות לו השבח רק המותר על הוצאותיו או שבחו, וכ"ש אם נאמר שאומן קונה בשבח כלי, שיש מקום לומר שהמהנה קונה בגוף החפץ, וממילא יכול לנכות וליטול מתוך השבח אף בלי ידיעת הנהנה, אבל כשמהנה חבירו בדבר שאין שבח בגוף איזהו חפץ, ורוצה ליטול שבחו או שכרו ממקום אחר, מסתבר שדומה לחוב סתם ואינו יכול לתפוס מעצמו עבור

הישר

ראשי הבית

והטוב

כס

כששבר לכמה שנים, אם המנהג לשלם דעת תיווך של שנה אחת, והארכת עבור כל שנה ושנה התחייב החוזה נחשב לעסקא חדשה ובכ"ל. לשלם לו עבור כל שנה. ובמקרה ^{המקרה} ובענין שנראה שהורה בזה להאריך, שהמנהג לשלם עבור כל שנה כששוכר כגון ששכר לחודש והמשיך יותר מחודש כמה שנים, אם שכר לשנה ואח"כ שכן דרך העולם להמשיך יותר מחודש האריך, אם המנהג ידוע שאפילו אם נחשב ג"כ שהכל התפתח מפעולת מאריך אח"כ משלם לו עבור כל שנה המחזיק. אך כהיום אפילו אם שכר נוספת נחתיב לשלם לו. אבל באין לכמה שנים אין המנהג לשלם עבור כל מנהג קבוע אינו חייב לשלם עבור כל שנה ושנה אלא חודש או חודשיים וחז לא.

המקרה

שאלה

הציע לו המתוך דירה מסוימת, וכשנשא נתן עם המוכר החבר לו שיש לו דירה נוספת למכירה בבנין זה וקנה גם אותה, האם משלם למתוך דמי תיווך על שתי הדירות.

תשובה

אם עומדים כל הדירות בבנין למכירה, על הדירה השניה שאינה נכללת כגון קבלן שמוכר דירות יד ראשונה, ומתוך זה מנסה לחזק את כל הדירות, חייב לשלם על כל הדירות שקנה, שהרי ידע על דעת לתוך את כל הדירות שיכול לייטול שכרו, ומונה בכל הצעה שלו האפשרות לקנות כמה דירות. אך אם קנה דירות יד שנייה באותו בנין, אם לא ידע המתוך כלל מדירה השניה, ורק תוך כדי מו"מ עם המוכר התברר לקונה שיש לו עוד דירה למכירה ודאי שאין מגיע למתוך שכר שתי הדירות יד שנייה באותו בנין, שתי הדירות יד שנייה באותו בנין, חייב בשתייהם שהכל כלול בהצעת המתוך. אבל אם תיווך לו אחת משני הדירות, ובשעת ההצעה היה ברור וניכר

הישר

הנאן רבי מנחם מנדל שפירא שליט"א והטוב

ל

שאינו מתכוין לקנות רק דירה אחת, אפילו שלא ידע עכשיו לקנות רק דירה כגון שמחפש דירה לבנו האחד שעומד אחת בכל זאת התלבט אם לקנות את להחתן, ובשעת המו"מ החליט לקנות שתי הדירות, ויש מקום לחייבו על שתי מגיע למתוך אלא תיווך של דירה אחת, והכלל שצריך שתי הנאים לחייב בדמי היות ולא ידע"מ לייטול שכר רק על דירה אחת. אך אם לא היה ברור לחלוטין בשעת ההצעה שאינו מתכוין לקנות רק דירה אחת, כגון שהקונה שמראש יתכן שיש לו ענין בשנים.

שאלה

מתוך הראה לו דירה ולא מצאה חן בעיניו, וסיפר עליה לאחר וקנאה, למי ישלם הקונה את דמי התיווך, למתוך שהציע לראשון או לראשון שסיפר לו עליה. ואם משלם לראשון, האם חייב הראשון לשלם חלק למתוך על שימוש במידע שלו, ומה תקנת המתוכים למנוע זאת.

תשובה

בראשית הדברים יש להכחיד, **בנוגע** לחיוב הראשון והשני למתוך, שאיסור גמור הוא מאחר שלא נהנה הראשון להעביר מידע שקיבל ממנו אינו חייב לאחרים, היות ומידע זה הוא עיקר פרנסתו, אסור לספר לאחרים אפילו לא אמר בפירוש שאוסר הדבר, (ועי' בגמ' יומא ד' ע"ב שישנם דברים שאפילו לא אסר לספר אסור לגלותם). וכ"ש כשמתכוין להדריך לעצמו שהוא אסור גמור של עושה סחורה בפרת חברו. ובנוגע לחיוב החשלוש בדיעבד מתחלק הנידון לשנים, א' חיוב הראשון והשני למתוך, ב' חיוב השני לראשון. אך כל זה באופן שחשב הראשון בתמימות לקנותה, ואח"כ סיפר זאת לחבירו, אבל אם מתחילה לא חשב לקנותה, אלא בא עליו בערמה ורמאות כאילו רוצה לקנותה לעצמו כדי להעביר את המידע לחבירו, ועשה כן כדי לפטור את חבירו מתשלום התיווך, חייב השני לשלם דמי תיווך למתוך. שכיון שלא

קמו משפטי התורה סימן לא

במקרה שפנה מיוזמתו להורים או לחתן (או לכלה) מכלי שהתבקש תחילה על ידם.

במקרה שהשדכן ושני בני חזו שייכים לעדה שנוהגים בה לעשות שידוכים לשם מצוה בלבד, לא יקבל השדכן שכר עבור מעשהו. אם רק עד אחר שיין לעדה הזאת - לא יקבל השדכן שכר שדרכות מאותו העד, ורק השדכן שהציע לצד השני - יקבל מהם את חלקם בשכר השדרכות.

ב. אם השדכן מודה, שכאשר הציע את השידוך - גמר בדעתו לעשות זאת לשם מצוה בלבד, ורק לאחר שנגמר השידוך או לאחר שהמשיכו המשיכו בעצמם את השידוך ושוב לא היו זקוקים לעזרתו, הוא החליט לבקש שכר עבור הצעתו - במקרה זה פטורים הצדדים מלשלם שכר לשדכן (ענין במקורות פריטים נוספים בענין זה).

ג. המנהג כיום שמשלמים שכר שדרכות מלא גם לידידים הטובים ביותר ולקרובי משפחה.

ביחס לאחיו, אחיות, גיסים או גיסות, אם עיסוקם בכך, הריינו שהם שדכנים מקצועיים - משלמים להם שכר מלא, כפי שמקובל אצל שדכנים

מקורות

נובע מחמת טענת 'ממוני גבר' ובין אם מחמת טענת 'משתרשי', אפשר לחייבו במקרים שיד היורד על העלינה רק כמו המזכיר הנמין שמשלמים באותו מקום לפועל שעושה את אותה עבודה. כלומר, טוען בעד"כ שאת הסכום הזה קבלתי מהיורד שעשה לי עבודה מבלי שבקשתי ממנו ('ממוני גבר') או זהו הסכום שנחסך ממני ('משתרשי') בגלל השקעתו של היורד בשדה שלי, נמצא שזהו שווי ההנאה הממונית שקבלתי.

לפי הנאמר לעיל, אין הברל לגבי חיוב התשלומין אם בעד"כ פנה לשדכן שיעשה עבורו את השידוך או לא. הגורם היחיד הקובע את חיוב התשלומים הוא - אם ע"י פעולותיו ניתנה למקבל הנאה השהו כסף שהוא מענין בה. אם קיבל בעד"כ הנאה שמשלמים עבורה כסף - הוא צריך לשלם עבורה, גם אם לא ביקש בתחילה שיעשה עבורו. כמו כן אין הברל אם מדובר בפועל מקצועי (שדכן או מתווך) או באדם שאינו מקצועי ששייך או חתן, אא"כ ישנו מנהג ידוע באותו מקום שעבור אותה עבודה, יש מחיר שמשלמים למתווך או שדכן מקצועי ויש מחיר שמשלמים למי שאינו מקצועי. וענין להלן במקורות בדעתה 3 פריטים נוספים בגדר של 'יורדי' לגבי שדכנים.

קמו משפטי התורה סימן לא

אחרים. אם אין עיסוקם בכך, אם הם טוענים שעשו זאת מתחילה לשם שכר נהוג לשלם להם.

כמו כן, אם בזמן שהציעו את השידוך לא חשבו על קבלת שכר שדרכות ולא על מחילה אלא הציעו בסתם, ולאחר שנגמר השידוך הם תובעים שכר שדרכות - מגיע להם שכר מלא. אבל אם עשו זאת כטובה להורים או לאח וברומה, כפי ששכיח במקרים רבים - לא מגיע להם שכר.²

מקורות

2. כתב הדמ"א ח"מ (סי' רסר סעיף ז'): כל אדם העושה עם חבירו פעולה או טובה - לא יוכל המקבל לומר שהנכם עשית זאת עמי הואיל ולא ציוותתך, אלא צריך לשלם לו את שכרו, ע"כ. דהיינו, פעולות שהור"ך לשלם עבורם שכר, או אפילו אם לא נתבקש הפועל מבעד"כ לעשותם - הדין הוא שמגיע שכר לעושה אותם עבור חבירו. טעמו של הרמ"א הוא, מדין יורד לשהו חבירו שלא ברשות שהתבאר לעיל.

דהנה כתב הנהניכות (בסי' יב סי"ק ה' בביאורים), שאם בשעת עשיית המלאכה חשב אותו אדם לעשותה בחינם, ורק לאחר גמר המלאכה החליט לתבע עבורה תשלום - במקרה זה לא מגיעה לו כל תמורה מכיון שמחל על שכרו, ואפילו אם מחשבתו שלא לקבל שכר היתה בינו לבין עצמו ולא גילה זאת לאחרים, וענין שם.

לפיכך אם בשעת עשיית המלאכה לא חשב השדכן מאומה, דהיינו, הוא לא חשב לקחת שכר אך גם לא החליט לעשות זאת בחינם, ובגמר השידוך הוא תובע את שכרו - מגיע לו שכר מושלם, כי רק מחשבת פטור בעת עשיית המלאכה נחשבת מחילה על השכר, וכל עוד שלא היתה מחשבה למחול בשעת הפעולה - נשאר החיוב בעינו. שהרי מגיע לו שכר עבור עשיית הפעולה עצמה כמו שמגיע לכל פועל, ואין צורך במחשבה מפורשת כדי לתבע שכר, כי סתם פעולה שנהוג לקבל עבורה שכר נעשית תמורת שכר, ורק כדי לפטור - צריך מחשבה שתפקיע את חיוב התשלום.

מקרים מעין אלו שכיחים מאד, כאשר בני משפחה או חברים טובים מציעים את השידוך, וזומן ההצעה הם לא חשבו לתבע כסף, אולם מאחר ובשעת ההצעה גם לא החליטו לעשות זאת בחינם - מגיע להם שכר מושלם. אך אם הם יודו, שהתכוונו לעשות את השידוך בחינם, או שכעת הם מוחלים על השכר - פטורים הצדדים מלשלם להם.

לפי זה, לא מביע אם בשעת הצעת השידוך חשב השדכן לעשות זאת בחינם, ורק לאחר גמר השידוך הוא מתחרט ותובע תשלום, שדדין הוא - שלא מגיע לו כל שכר. אלא אפילו אם השדכן התחרט ורצה בשכר מיד לאחר שמסר לצדדים את ההצעה, אולם

ה. כאשר ההורים פנו מיוחדתם לשדכן שיציע להם שידוך - יכול השדכן לתבוע מזה שבר מלא כפי שרגיל לטול מאחרים, אם מחיר זה מקובל באותה העיר אצל חלק מהדרכנים. [נעין במקורות פרטים נוספים].³

מקורות

מאותה שעה ואילך השדכן לא פעל בענין השידוך כלום, והצדדים המשיכו את השדוך בעצמם - גם במקרה הזה לא מגיע לשדכן שכר, כי גמר מלאכתו לצדדים היה - כשהציע את ההצעה לצדדים (ואת המלאכה הזאת הרי עשה להם בחינם), ולא בזמן שנגמר השידוך, שאת זה עשו בנידון דין הצדדים מעצמם ללא עזרה מהשדכן.

אמנם בנידון הזה, אם הצדדים אמרו לשדכן להמשיך לטפל בענין השידוך, הם חייבים לשלם לו שכר מלא עבור החלק שעשה השדכן בשידוך מאותה שעה שחזר בו ממחילתו ואילך (כפי שיתבאר להלן). הרי זה שווה, בין במקרה שהצדדים ידעו על מחילתו וחזרתו של השדכן ובין אם לא ידעו על כך, כי בנידון הזה הדבר העיקרי שגורם לחיוב או לפטור את השדכן, תלוי ברעת השדכן בלבד.

לפיכך, מאחר והמנהג הוא לשלם עבור הצעת השידוך הנקרא 'מתחילי' - שלישי, ועבור גמור המלאכה הנקרא 'גומר' - שני שליש משכר השדכנות, כמבואר בפתחי תשובה ח"מ (סי' קפ"ח ס"ק א') לכן יקבל השדכן בנידון דין - שני שליש עבור מלאכתו כ'גומר', ולא חייבים לשלם לו את השליש המגיע לו מדיון 'מתחילי', שהרי עשה זאת בחינם.

החייב לשלם שכר שדכנות לקדמי משפחה מקורו מתשובת חוט השני סי' ג' (חובא גם בפתחי תשובה אהע"ז סי' נ ס"ק טז) וכן מוכח בתשובת הנבי" ח"מ חלק ב' סי' לו וכן הוא גם המנהג בזמן הזה ברוב המקומות, וא"כ מורים הקדונים שכונתם כשהציעו את השידוך הייתה בתור טובה וחסד ולא על מנת לקבל שכר.

אמנם גם בנידון הזה שכיח למשל, אם אח של החתן שהיה השדכן היחיד לא התכוון לקבל שכר מאביו, אבל מהורי הכלה הייתה רעתו ליטול שכר שידוך כמקובל. במקרה זה יקבל מהורי הכלה מחיר מלא עבור חלקם, אך מאביו לא יקבל כל תמורה עבור חלקו. אבל אם האח דיבר רק עם אביו ועם הכלה דיבר אדם אחר - לא מגיע לאח של החתן כלום. מכיון שלאביו עשה זאת בחינם ועם האח של הכלה לא דיבר עמו, ולכן לא נחשב כפועל שלהם.

3. דינו כמו פועל רגיל שמקבל שכר כפי שרגיל לקחת תמיר, ובתנאי - שאין בזה שיעור הונאה בממון יותר מאשר פועלים אחרים ולוקחים, (כמו שיתבאר להלן בהערה 4), לפיכך אם ישנם שדכנים שעוסקים בכך באותו מקום שנהוגים לקחת, כדוגמא, בין 500-600

לדבריו עיי"ש.

כפחות שבכיריות
 ד. שכן את העובד ולא קבע אתו את שכו, ואין שכו העובדים בזה קבע, יש
 שנשכרים ביותר יש שנשכרים בפחות, ד העובד על התחנות, ואינו נותן לו
 אלא כפי הפחות.⁽¹⁾ [ראה בהמשך "שכר מינימום" - עפ"י המנהל, ומכל מקום כדור
 שהובל לפי מקצועיותו ודרגתו, ועל פיהם יקבל כפי הפחות, ועיין בהערות⁽²⁾.]
 (1) ש"ע (ריש סימן של"ב), ובש"ע ובסמ"ע שם
 פירשו הטעם [ומקורו בדברי הר"ן].
 דרשנו של בעה"כ ליתן כשער הגמון, ועל
 הפועל שרצו להוציא ממון היה להחנות
 בפירוש שרצו יותר. ובקצות⁽³⁾ (סימן של"א)
 (סיף) הביא בשם הריטב"א דאפילו אם רוב
 נותנים יותר ג"כ אמרין כן, דאין חולקים
 בממון אחר הרוב. וראה מה שכתבנו בזה בפרק
 ג' - "מנהג המדינה" (סיף י"ג, ובהערות
 הבארים שם).
 [הפתיח חושן פ"ח העה"כ] כתב דבש"ח
 מורש"ם (ח"מ סימן של"ה) נסתפק
 בזין זה ופסק דכ"ל המוחזק לומר קים לי,
 ומשמע שם מדבריו דלא פסיקא ליה להורש"ם
 דין זה. ולעני"ד במחילה מכ"ל לא דק, והמעין
 בנזק התשובה שם ראה ולא כתב מורש"ם
 חזק דקים לי אלא על דין אונאה בקבלן,
 שתקבלן יכול לומר קים לי דבקבלן יש דין
 אונאה (ראה פרק י"ט - "אונאה בשכירות", ואזכרה
 על דין זה של "כפחות שבפועלים", ואזכרה
 ממנהל התשובה שם נראה שדעת הורש"ם
 נוטה דכל היכא ששכרו סתמא, מקבל הפחות.
 שוב ראיתי בספר דרכי חושן (עמודים שט"ז-ש"ח)
 שהאריך בענין. ופסק ג"כ בפשיטות דהר"ן כך
 אפילו להוציא מהמוחזק, והביא שם עוד ראיות
 מכן. אמנם מדוברי הש"ך לא משמע כן, ודורו
 כתב שם שיש לו תירעומת, ואם בעה"כ לא ידע

שפועל זה

יחזיק ידו יקדים יותר, לא יצטרך לשלם לו אלא
 לפי הווליס יותר, וכן משמע בשו"ת מורש"ם
 (סימן של"ה, ראה לקמן סיף י"ג), וכן שמעתי מפי
 הגר"צ נוסברים שליט"א.
 [כתב שם עוד הפתיח חושן, שאם בעה"כ ידע
 שפועל זה] מקבל יותר במקומות
 אחרים, (וצ"ל שגם הפועל ידע שבעה"כ ידע מהו,
 דא לאו הכי עדיין היה לו לטעול להחנות - נ"ל, צריך
 ליתן לו בהתאם. ולכאורה צ"ע מדברי הש"ך
 (סימן של"ב סיף) שכתב שאע"פ שבד"ק כלל
 אין הפועל נהוג להשכיר עצמו, וכשמשיכר
 עצמו אין דרכו להשכיר עצמו בפחות, מכל
 מקום אין מקבל אלא רק הפחות. ולכאורה היה
 אפשר ליישב, דמידי באופן שכתבתי"ב לא ידע
 מכן. אמנם מדוברי הש"ך לא משמע כן, ודורו
 כתב שם שיש לו תירעומת, ואם בעה"כ לא ידע

מקורות והערות

(א) בפתיח חושן פ"ח העה"כ (י"ח העה"כ) כתב, דמסתברא
 שדין זה של כפחות שבפועלים הוא רק
 בפועל פשוט. אבל אם הוא "עובד מקצועי",
 יקבל [כפי הפחות] כמו שמקבלים סוגי עובדים,
 כמו שהזכר, דהיינו לפי סוג העבודה והמקצוע,
 והמקומות עבודה שיש "היריג מקצועי" יקבל
 בהתאם לדרגתו, וכ"כ בספר מנחת צבי, דהרי לא
 מסתבר שאם ישכור אדם ע"י ידו ומומחה, יתן
 לו כפי שנותנים לעו"ד רגיל, וכוונתי לא בפועל
 פשוט. אלא שאם בין העו"ד המומחה יש חוליס
 יותר ויש יקדים יותר, לא יצטרך לשלם לו אלא

לא קבעו שכר

משפט הפועלים / פרק ד: תנאי העבודה והשכר - קביעתם
 14

אמנם אם אין לפתור מחירון קבוע, כגון מה
 שמצוי היום שמומנים איסטלטור,
 ולפעמים הוא קובע את המחיר רק אחרי
 התיקון, נראה שאם יש פערים במחירים בין
 פעלי המקצוע, לא יוכל הפועל לתבוע כפי
 המחיר הגבוה, ודינו כפי שנתבאר בסעיף זה,
 שלא יוכל להוציא ממכירתו, ויקבל רק כפי
 הפחות ולאומה מקצועי כזה. ועל הפועל היה

אם שם כל זה נראה, שאם שכו פועל שיש

אם שם כל זה נראה, שאם שכו פועל שיש
 לו "מחירון קבוע", כגון שמומנים טכנאי
 של חברה גדולה כדי לתקן מכשיר חשמלי,
 שידע שיש להם מחיר קבוע, בודאי על דעת
 המחירון של החברה שכו, וכ"כ בספר מנחת
 צבי (סימן ג' אות ה') וכתבתי שאין בזה אונאה
 (ראה פרק י"ט - "אונאה בשכירות", וכל שכן אם
 נכנס אדם לרופא שנינים וחולה שם במקום
 בולט מחירון לעבודה, ודפשוט דעל דעת
 המחירון שכו, וכן שמעתי מפי הגר"צ נוסברים
 שליט"א. [ונסתפקתי באופן שבעה"כ טוען
 שלא ראה את המחירון, והרופא מאמין לו,
 וצ"ע למעשה].
 אמנם אם אין לפתור מחירון קבוע, כגון מה
 שמצוי היום שמומנים איסטלטור,
 ולפעמים הוא קובע את המחיר רק אחרי
 התיקון, נראה שאם יש פערים במחירים בין
 פעלי המקצוע, לא יוכל הפועל לתבוע כפי
 המחיר הגבוה, ודינו כפי שנתבאר בסעיף זה,
 שלא יוכל להוציא ממכירתו, ויקבל רק כפי
 הפחות ולאומה מקצועי כזה. ועל הפועל היה

מקורות והערות

מזה מאי תרעומת יש לו עליו. ונלע"ד דלמעשה
 דבר זה צ"ע לדינא, וש"י שבוספי נתיבות
 שכו (פס"ח העה"כ ד) נסתפק בזין זה עיי"ש.
 [וכן הדין אם נכנס אדם למשרד עורך דין, שיש
 לו אמנם בדרך כלל מחיר מסוים שאותו
 הם גורבים מהלקוחות, אבל בהתאם לבקשת
 הלקוחות הם נותנים הנחה ומורידים את המחיר
 מיד. פס. נראה שבאופן זה, כיון שסוף כל
 סוף אין לו מחיר קבוע, לא יוכל העו"ד לתבוע
 את המחיר הגבוה, ודינו כמו שכתבנו בסעיף
 זה, שיקבל כפי הפחות, ועל הפועל היה
 להחנות וכו"ל, כלע"ד].

שכו מינימום - ע"פ התנאי

ה. כששכרו ללא קביעת שכר, גם אם העובד עשה עבודה טובה ששווה בדרך כלל
 את המחיר הנבחר, אם יש אפשרות למצוא עובדים שעושים עבודה כזו גם בפחות,
 אין המעביד חייב לשלם אלא כפי הפחות, ועיין בהערות⁽¹⁾.

אהבת חלק א, פרק עשירי חסד פה

"וְאֵלֶּיךָ הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ". אִם לֹא שִׁיּוּדִיעוֹ מִתְחַלֵּה שִׁיתְרָצָה בְּזֶה, או או שְׁמִנְהָג אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם לְשֵׁלֶם בְּיוֹם הַשּׁוּק, שְׁמִיּוּדִמְנִין לָהֶם מַעוֹת וְכַנ"ל בְּסוֹף פֶּרֶק ט', עֵין שָׁם. וּמִטַּעַם זֶה, אִם שָׂכַר פּוֹעֵל וְרוֹצֶה לִסְעַ מִבֵּיתוֹ, וְלֹא יָבוֹא עַד שִׁיעֵבֵר הַזְּמַן, (כֹּה) צָרִיךְ לְהַזְמִין מַעוֹת עֲבוּרֵי קֶדֶם שִׁיִּסְעַ, כְּדִי שִׁישְׁלֶם לוֹ בְּזִמְנוֹ.

יג. כֹּל זֶה שֶׁכִּתְּבֵנוּ בְּאֵלֵי הַשְּׁנֵי פֶרָקִים, הוּא רַק לְעֵנֶן אִם מֵאַחֵר אֶת שָׂכָרוֹ וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם לוֹ בְּזִמְנוֹ; אֲבָל אִם כּוֹבֵשׁ שָׂכָרוֹ לְגִמְרֵי, וְאֵין בְּדַעְתּוֹ לְפָרַע לוֹ, (כּוֹ) וְאַפְּלוֹ (*) אִם מְחַסֵּר לוֹ רַק פְּרוּטָה אַחַת מִמֶּה

(*) וְאֵגֶב אֶעֱתִיק בְּכָאן מִקְּנוֹטֵרִס "שִׁפְתַּת תָּמִים" שְׁלִי (פֶּרֶק ה' בַּהֲגִ"ה שָׁם), דְּבַר עֲצָה אַחַת הַנוֹגֵעַ לְעֵנֶן אֲסוּר גִּזְלָה וְעֹשֶׂק שָׂכָר שְׂכִיר. וְהוּא, שְׁכָל אָדָם שֶׁמִּבְקֵשׁ לְאָדָם אַחֵר שִׁיעֲשֶׂה לוֹ אֵיזֶה פְּעֻלָּה בְּשָׂכָר, יִקְצַב עִמּוֹ הַמָּקוֹחַ בְּתַחֲלָה. דָּאִי לֹא הָכִי, עֲלּוּל מֵאֵד לְהִיט גִּזְלָן וְעוֹשֶׂק שָׂכָר שְׂכִיר, אִם לֹא יִרְצֶה לְהִיט וְתָנִן גִּדּוּל בְּמִמוֹנוֹ כְּדִי לְצַאֵת מִן הַסֶּפֶק. וְהֵלֵא עַל פִּי רַב יִצְטָרֵךְ הָאָדָם לְמֵאוֹת פְּעֻלוֹת בְּכָל שָׁנָה, וּמִצִּיּוֹ מֵאֵד שְׂאֵחֵר הַפְּעֻלָּה יֵשׁ וּכְפֹחַ בֵּין הָאָמֶן וּבִעַל הַבֵּית בְּעֵנֶן שְׁלוֹם הַשָּׂכָר, וְלִכְשִׁיפְרֻדּוֹ כֹּל אַחֵר חוֹשֵׁב בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא נִגְזָל מִן הַשְּׁנֵי, אִךְ שְׂאֵינוֹ רוֹצֶה לְרִיב עִמּוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מוֹחֵל לוֹ בְּלֵב שָׁלֵם. וְלִפְעָמִים יֵשׁ גַּם כֵּן מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם. וּמִדִּינָא הוּא כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה לְפִי הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וְאִם יִפְחַח לוֹ אֲפִלּוֹ פְּרוּטָה אַחַת מִזֶּה, יִקְרָא עֲבוּר זֶה מִן הַתּוֹרָה בְּשֵׁם גִּזְלָן וְעוֹשֶׂק שָׂכָר

שְׂכִיר, וּמִי יוֹכֵל לִידַע אֶת מִנְהַג הַמְּדִינָה בְּכָל פְּעֻלָּה וּפְעֻלָּה לְפִי עֲנִיָּה. וּבִעַל כְּרָחוֹ אִם יִרְצֶה לְצַאֵת יְדֵי חוֹבָה בְּלִי פִקְפּוּק, יִהְיֶה מְכַרְחַת תָּמִיד לְתֵן לְהַבְעֵל מְלֶאכֶה כְּפִי מֶה שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְזֶה גַּם כֵּן קִשָּׁה מֵאֵד, עַל כֵּן הָרוֹצֶה לְצַאֵת יְדֵי שָׁמַיִם, יִקְצַב עִמּוֹ בְּתַחֲלָה, וְיִצֵּא מִיָּדֵי כָל סֶפֶק; וְגַם הַבְעֵל מְלֶאכֶה יוֹזִיל לוֹ עַל יְדֵי זֶה, כִּי אִזּוֹ הַכְּרָחָה בִּידּוֹ לְתֵן לְאַחֵר. וּבִפְרָט מִי שֶׁהוּא תַלְמִיד חֲכָם בּוֹדֵאִי יַעֲשֶׂה כֵן; דָּאִי לֹא הָכִי, מְלַבֵּד חֲשֵׁשׁ גִּזְלָה וְעֹשֶׂק שָׂכָר שְׂכִיר, מִצִּיּוֹ מֵאֵד חֲלוּל הַשֵּׁם, עַל יְדֵי זֶה שְׂאֵינוֹ נוֹתֵן לְאָמֶן כְּפִי רְצוֹנוֹ, שֶׁהָאָמֶן יֹאמַר, שֶׁהַתַּלְמִיד חֲכָם גִּזְלָה אוֹתוֹ.

עמוד מס 125 אהבת חסד כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

פתחי תשובה אה"ע סימן אות ט"ז בשם שו"ת פנים מאירות

לו רק מטלטלי כו', ע"ש, ועיין בספר בית מאיר בסוף סימן צ"א שם מ"ש בענין זה, וצ"ע לדינא]. ועיין בתשובת אא"ז פנים מאירות ח"ב סי' ס"ג בשדכן ששידך בן פלוני ממקום פלוני לבת פלוני ממקום פלוני, ונבא אחד מן המקומות היה תיקון ליתן מן מאה לגדן אחד זהב שכר שדכנות, ובמקום השני היה ליתן מן מאה נדן אחד ר"ט, והשדכן תובע שכרו כמקום היוקר והמחותנים אינם רוצים ליתן אלא כפי המקום הזול. והאריך בזה והביא דברי הירושלמי בפרק הפרעלים [ב"מ פ"ז ה"א] ודברי הרמ"א בחו"מ סימן של"א סעיף א', ומסיק, כללא דמילתא, דאם החתן היה דר במקום הזול והכלה במקום היוקר והשדכן היה דר במקום החתן, אין לו משני [הצדדים] אלא כמקום הזול, לא מיבעיא מצד הכלה שעשה לה פעולה במקום הזול, אלא אף להתתן שעשה לו פעולה במקום היוקר, מ"מ כיון שהוא דר במקום החתן שהוא מקום הזול נתרצה למנהג מקומו, אבל אם היה דר השדכן במקום היוקר, מחויבים לשלם כמנהג מקום היוקר שדר בו השדכן, ע"ש היטב. ועיין בספר תפארת ישראל שם [סוף סדר נשים ברמזי אה"ע] שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 353 כח אה"ע ב (כו - סה) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סימן נז

סימן נז

**שדכן ממקום אחד שעשה שדוך במקום אחר,
ופועלים ממקום אחד שנשכרו למקום אחר**

אחד החכמים

כ"ח תמוז תשל"ג

**מע"כ ידידי וחביבי הרב הגאון וחצדיק המפורסם
כש"ת מחרי"ר רש"י שרגא רובין הלבערשטאם
שליט"א תאדמירר מצישינאוו.**

**הנה השידוך שכל המעשים נעשו משדכן שבא"י בא"י
שהוא בשכר פחות מכמי שנחתין ליתן באמריקא**

אגרות משה עמוד מס 276 ז (אה"ע ד, חו"מ ב) פיינשטיין, משה בן דוד הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דאי הצדק עם הור"ג שצריך לשלם כפי מה סגנותים בא"י, ואין צורך לתא דכתב תרמ"א בריס שלי"א דאולנין בתר המקום ששכר שם הפועלים, דהרי סלם בין השוכר בין הפועל נמצאים במקום אחד ודמי ממש לאחד שבא למקום וול הוצרך לתפור בגד שודאי משלם רק כפי שכר פועלה שבמקום הווא כדכתב הור"ג בתחלת דבריו.

ובעובדא דשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ס"ג) שהביא כת"ה שבמקום התחן שכר שדכנות הוא בול ובמקום הכלה הוא ביוקר והשדכן דר ג"כ במקום הוול, ועשה פועלה בשני המקומות כיון דהוי נמצאים בשני המקומות היינו דמה שהיה צריך לדבר עם הכלה הצריכה היתה עבודתו במקום היוקר ומה שהיה צריך לדבר עם התחן הצריכה היתה עבודתו במקום הוול, היה נראה לע"ד דצד הכלה צריך לשלם בעד התצי שעליה במקום הוול שהרי העבודה והפועלה עבודה שהיה לו בדבורו עם התחן הצריכה היה במקום הוול וצד התחן צריך לשלם בעד התצי שעליו במקום היוקר והעבודה והפועלה עבדו שהיה לו בדבור עם הכלה והוריה היה במקום היוקר ולא היה תחצאין שוין באופן זה ואין חלוק באיזה מקום דר השדכן אלא תלוי באיזה מקום עשה הפועלה וכיון שבשני מקומות עשה הרי יש לשלם לו בכל מקום מה שעשה שם, וכיון שמה שהיה צריך לעבד עבור התחן הוא לדבר עם הכלה ומה שהיה צריך לעבד עבור הכלה הוא לדבר עם התחן צריכין לשלם כל צד התצי לפי המקום שעבד עבורו. ולא מובן לי הטעם שסובר הפמ"א שכל השדכנות הוא במקום הוול (והספר אין בידי לעיין בו), דאף שהשדכן הוא ממקום הוול מ"מ מה שעשה במקום היוקר יש לשלם לו כבמקום היוקר שעשה שם (וכשאבא בעתי לביתי אראה בלי"ג לעיין בדבריו).

ולענין עשה פועלות בכתב במקום היוקר שהפמ"א מסיק דכיון שהשדכן הוא במקום הוול צריך לשלם לו במקום הוול ולהור"ג היה נראה דכיון שהכתיבה כדבור דמי שלכן הוא כבא לשם בעצמו, לע"ד נראה כזה כהפמ"א דאף דבור גמור כה"ג שהיה מדבר במקום הוול והיה נשמע במקום היוקר כגון בטעלפאן נמי יש לשלם לו רק במקום הוול ששם עשה את פועלותו באמידה וכתביבה שהגיע לשם, ובאגרת דכתב יתרו (מכילתא ריש יתרו) אני בא אליך תא אין פירושו שבקבלת המכתב הוא כבא אלא שפירשו שהוא הודעה שיבא ונקרא גם בכתב בלשון ויאמר, שלכן לא שייך לתחשיב כאילו בא בעצמו שם לעבד עבור השדך. וע"י שליח שבא לשם לעשות השדך צדק הור"ג שהוא במקום היוקר אבל לא בכתב. |

ואגב אזכיר הירושלמי שהביא תב"י בסימן שלי"א סעי' ה' בפרק הפועלים ח"א שאיתא שם בני טבריא

לא משכימין ולא מעריבין בני בית מעון משכימין ומעריבין בני טבריא שעלו לשכור מבני בית מעון נשכרים כבני בית מעון ובני בית מעון שעלו לשכור מטבריא נשכרים כבני טבריא אבל אדם שהלך מטבריא לשכור פועלים מבית מעון יכול הוא מימר כן סלקת במחשבתין דלא הוינן משכח מיגר פועלים מטבריא אלא בגין דשמעית עלייך שאתם משכימים ומעריבין בגין סלקית לתבא, שלכאורה הוא כפל דברים שמתחלה אמר בני טבריא שעלו לשכור מבני בית מעון נשכרים כבני בית מעון, ואח"כ אמר אבל אדם שהלך מטבריא לשכור פועלים מבית מעון יכול מימר בגין שאתם משכימים ומעריבין סלקית לתבא שא"כ הוא נמי דין תראשון שנשכרים כבני בית מעון. ולכן ניכר שהוא טעות סופר וצריך להיות כלשון הירושלמי בספרינו וכפירוש הס"מ בני טבריא שעלו לשכור בבית מעון נשכרין כבית מעון, היינו שפועלים מטבריא שעלו לשכור עצמן נשכרין להשכים ולהעריב כמנהג בית מעון. בני בית מעון שירדו לשכור בטבריא נשכרין כטבריא, היינו שפועלים מבית מעון ירדו לשכור עצמן בטבריא נשכרין כטבריא שהוא שלא להשכים ולהעריב. אבל אדם שעולה מטבריא לשכור פועלים מבית מעון, היינו שאם אחד מטבריא שהוצרך לפועלים חלד לבית מעון לשכור שם פועלים ולהביאן לטבריא לעשות פועלותו היה ספק, ופשיט יכילו מימר בגין דשמעית עליכון דאתון משכימין ומעריבין בגין כן סלקית תבא שלכן אף ששכרן לעשות בטבריא צריכין להשכים ולהעריב כבית מעון, עיי"ש בס"מ הוא לכאורה פירוש נכון. אבל לא תזכר באם אדם שעלה מבית מעון לטבריא לשכור פועלים איך דינו דבזה לא שייך הטעם דפשיט לבא אחד מטבריא לבית מעון שדינו כבית מעון, ודחוק לומר דהוא כנפשט ממילא דינו כטבריא מאחר דליכא הטעם, דהא כשבני לו לא ידע מהפשיטותא הרי"ל לשאול גם על אחד שבא מבית מעון לטבריא איך דינו. ונראה דכיון דשכרו כטבריא פשיטא דינו כטבריא, אף שליכא שום טעם לאחד מבית מעון שמשכימין ומעריבין לשכור פועלים בטבריא שאין משכימין ומעריבין, דמה לנו אם יש לו טעם או לא תא עכ"מ בסתמא ידוע שפועלים דטבריא אין משכימין ומעריבין ואדעתא דתבי אגון. ולכן אפשר יש לגרוס גם בב"י כן בבית תחת המס.

אבל תב"י ציין לעיין בתשובת תריב"ש שכתב בסוף סימן שלי"ב, ושם ג"כ הוא כגירסת תב"י שלפניו אבל רק חשיבא דהוא בני בית מעון שבאו לשכור מטבריא נשכרין כבני טבריא אבל אדם מטבריא שהלך לשכור פועלים מבית מעון יכול מימר בגין דשמעית עליכון דאתון משכימין ומעריבין בגין כן סלקית תבא, וגירסא זו ג"כ נמצאת דלא נקט כלל הדין כשבאו